

методами інших галузей права (цивільного, адміністративного тощо). Таким чином, предметом гірничого права є суспільні відносини у галузі використання і охорони надр, предметом земельного права є суспільні відносини у галузі використання і охорони земель. Слід визнати, що найпоширенішим методом правового регулювання у галузі земельного і гірничого права залишається імперативний адміністративно-правовий метод.

Як бачимо, гірниче право, як і земельне право є природоресурсними галузями права України у межах комплексної галузі екологічного права, мають відповідний окремий предмет і метод правового регулювання, що дозволяє виділити їх в окремі галузі права.

Стеценко Н.С.,
НУ «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»,
здобувач кафедри історії держави
і права України і зарубіжних країн

ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ІНСТИТУТУ СУДОВИХ ПРИСТАВІВ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВКИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 р.

Реформування Державної виконавчої служби України, яке триває на часі, ґрунтується на засадах теоретичного та історичного осмислення цього процесу. Акцентуючи увагу на дослідженні історичного аспекту даного питання, можна уникнути помилок минулого та використати накопичений досвід у майбутньому.

В середині XIX століття керівництво Російської імперії на чолі з імператором Олександром II розробило масштабну програму реформування суспільства, одним з головних напрямків реалізації якої стала Судова реформа 1864 р., що полягала у докорінній перебудові всієї системи судоустрою, судочинства та виконавчого провадження.

При підготовці Судової реформи 1864 р. відбувався активний пошук оптимальної моделі інституту судових приставів, що спонукало розробників використовувати зарубіжний досвід та досвід попередників з цього питання.

Слід наголосити, що спроби вдосконалення органів виконання судових рішень мали місце ще на початку XIX століття. Так, у 1827 р. М.А. Балуг'янський подав до Секретного комітету, утвореного 6 грудня 1826 р. для перегляду питань державного устрою, управління і судової системи, проект «Рассуждение об учреждении губерний». Відповідно до цього проекту,

передбачалося створення особливих органів судової поліції, до яких включалися пристави цивільних справ та чиновники по судовій поліції. Відповідно до § 21 «Рассуждения...» виконання судових вироків у справах тяжebних доручається приставам, яких стародавнє звання поновлюється». До обов'язків пристава цивільних справ входило: виклик до суду сторін, які беруть участь у справі; нагляд за порядком у суді; виконання вироків та ін. (§ 22 «Рассуждения...»). На приставів покладалося виконання рішень палат (відповідно до § 41 «Рассуждения...», воно мало проводитися по указу палати під наглядом обер-прокурора у цивільних справах – приставами, у кримінальних – поліцією), повітових судів (згідно із § 58 «Рассуждения...» вирокі повітового суду як у цивільних, так і в кримінальних справах виконувалися за указом суду приставами та чиновниками судової поліції за належністю), магістратів (за § 65 «Рассуждения...» рішення магістрата під наглядом прокурора приводяться до виконання приставами або міською поліцією за належністю).

Запропонована М.А. Балуг'янським модель виконання судових рішень судовою поліцією не була затверджена офіційно, але ідеї про впровадження органів виконання судових рішень при судах були реалізовані в процесі безпосередньої підготовки Судової реформи 1864 року.

Наступний етап розробки інституту судових приставів був пов'язаний з графом Блудовим, якому у 1848 році імператор повелів надати свої міркування щодо виправлення недоліків судочинства шляхом складання нового проекту. У 1852 р. було запроваджено Особливий комітет під головуванням графа Блудова з метою подальшого удосконалення питань судочинства. Наслідком плідної роботи названого комітету стало надання до Державної ради у 1857 р. проекту Статуту цивільного судочинства з наданням додатку «Про порядок виконання судових рішень по справах цивільних». Про значну увагу, яку фахівці приділяли питанням реформування цивільного судочинства та поряд з цим виконанню судових рішень, свідчить той факт, що зазначені проекти, подані графом Блудовим, розглядалися з 15 листопада 1857 р. по 23 вересня 1859 р. у 39 засіданнях об'єднаних департаментів законів і цивільних справ. У 1859 р. при обговоренні правил про порядок виконання судових рішень було звернуто увагу на незадовільний стан у цій сфері і виявлено такі недоліки: неналежне виконання судових рішень поліцією; значна кількість інстанцій, задіяних у процесі виконання судових рішень; відсутність особистої відповідальності службовців, на яких покладалося виконання судових рішень. З огляду на це, II відділенням Особистої

Його Імператорської Величності канцелярії було визнано доцільним запровадження судово-виконавчих приставів, на яких покладалося виконання рішень суду під особисту відповідальність. Ці посадові особи мали впроваджуватись при судових місцях. Контролюючими органами за їх діяльністю мали бути затверджені Повітові стряпчі та Губернські прокурори. Виплата грошової винагороди судово-виконавчим приставам повинна була проводитися особою або установою, в інтересах яких відбувалося стягнення. Поряд з цим, проект Блудова передбачав введення особливих судових приставів починаючи від мирових судів і до Сенату з метою доставки сторонам, які беруть участь у судочинстві, повісток про виклик до суду, та для забезпечення порядку в залі судових засідань. Грошове утримання ця категорія приставів мала одержувати за доставку повісток.

В ході підготовки Судових статутів були окреслені основні засади судоустрою і судочинства і на цьому ґрунті 29 вересня 1862 року імператор затвердив «Основні положення перетворення судової частини в Росії».

Відповідно до п.9 ч.1 та ст.110 п.9 «Про виконання судових рішень» «Основних положень» судові пристави впроваджуються при судових місцях, в чому вбачаються ідеї М.А. Балуг'янського і Д.М. Блудова. Новаціями «Основних положень» було наступне: 1) судові пристави знаходяться при судових місцях для виконання розпоряджень суду; 2) у розділі X «О лицах, состоящих при судебных местах», на відміну від попередньої моделі, наголошувалося, що грошове утримання судовому приставу має надходити від держави і за кожен дію по виконанню розпоряджень суду (ст. 71). Особливою рисою цього документу було те, що за ст.112 суд не наглядає за виконанням винесеного судового рішення, а тільки призначає судового пристава. Також «Основні положення» регламентували процес виконання судових рішень, зокрема способи виконання, акцентуючи увагу на особистому затриманні боржника (ст. ст. 115-120). «Основні положення» були оприлюднені 29 вересня 1862 року і лягли в основу Судових статутів від 20 листопада 1864 року.

Важливо зазначити, що на той час існувала альтернативна модель інституту судових приставів. Так, 12 листопада 1863 року Міністром внутрішніх справ П.А. Валуєвим було подано проект регулювання організації міської поліції Санкт-Петербургу, у якому пропонувалося відокремити особливу судову поліцію, яка б залежала від судових місць і від Міністерства юстиції і була б незалежною від виконавчої поліції. Судова поліція мала займатися розслідуванням і оцінкою тих порушень закону чи прав окремих

осіб, які не можуть бути попереджені виконавчою поліцією. До складу судової поліції, між іншими посадовцями, мали входити 36 судових приставів, з яких по 2 при поліцейських суддях, а інші 12 – при городовому судді. Слід звернути увагу на те, що такий підхід підтримувався і окремими розробниками Судової реформи 1864 р. Наприклад, у пояснювальній записці губернського прокурора Д.О. Ровинського пропонувалося залишити виконання судових рішень за поліцією, але з посиленням судового нагляду за цим процесом. У своїх зауваженнях на проект Статуту цивільного судочинства такої ж думки дотримувався і О.М. Безобразов. Однак ці пропозиції зазнали рішучого опору з боку Міністерства юстиції.

Отже, на підставі наведеного можна стверджувати: плюралістичність думок та поглядів фундаторів Судової реформи 1864 р. породжувала ґрунтовні та виважені дискусії, в яких народжувався інститут судових приставів, покликаний перш за все забезпечити своєчасне, повне та неупереджене виконання судових рішень.

Стешенко В.М.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
доцент кафедри міжнародного права

ПРОПОЗИЦІЇ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ВІЛ І ХВОРОБАМ, ЗУМОВЛЕНИМ ВІЛ

Основу національного законодавства України у сфері протидії ВІЛ і хворобам, зумовленим ВІЛ, складає Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» в редакції від 23.12.2010 р. № 2861-VI, який набув чинності з 15.01.2011 р. (далі – профільний Закон про ВІЛ).

Профільний Закон про ВІЛ містить декілька важливих новел, зокрема, нові визначення понять «ВІЛ» і «СНІД», які наразі розуміються відповідно до новітніх міжнародних уявлень. З метою приведення термінологічного апарату у відповідність з чинним профільним Закон про ВІЛ слово «СНІД» слід замінити на слова «ВІЛ і хвороби, зумовлені ВІЛ». Це стосується низки законодавчих актів: підпункту «г» підпункту 166.3.4 пункту 166.3 статті 166 Податкового кодексу України, абзацу 6 пункту 11 «Охорона здоров'я в інформаційному суспільстві» Розділу III «Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні» Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства